

کنش‌ها و کارکردهای انقلاب اسلامی ایران در تقویت و توسعه آموزه مهدویت (با رویکرد دفاعی - امنیتی)

رضا شجاعی مهر^۱

تاریخ پذیرش: ۹۹/۹/۱۵

تاریخ دریافت: ۹۹/۸/۲۳

چکیده

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، با پایین کشیده شدن پرچم سکولاریسم و دمیدن روح خدا در کالبد مردم ایران، بسیاری از آموزه‌ها و مفاهیم مذهبی از توجه و اقبال نسبی برخوردار گردیدند. یکی از آموزه‌هایی که پس از انقلاب اسلامی دچار تحول گفتمانی و معنایی گردید آموزه مهدویت است. توجه به آموزه مهدویت به عنوان یکی از ایستارهای هویت بخش تشیع، همواره مورد توجه توده انقلابیون و طیف مذهبیون بوده است. اهتمام به این آموزه در حوزه‌های دفاعی و امنیتی موجبات تغییر محاسبات و معاملات نظامی در داخل و خارج ایران را در پی داشته است. بررسی نقش انقلاب اسلامی در احیاء این آموزه در حوزه دفاعی و امنیتی، رسالت پژوهش حاضر است. این نگارش در پی بررسی کاربست‌ها و کارکردهای انقلاب اسلامی ایران در توسعه و بازآفرینی آموزه مهدویت در قلمرو دفاعی و امنیتی می‌باشد. واژگان کلیدی: کارکردها، انقلاب اسلامی، آموزه مهدویت، رویکرد دفاعی، رویکرد امنیتی.

مقدمه

با فراگیر شدن ایدئولوژی انقلاب اسلامی ایران، که مخالفت با استکبار و طاغوت و بسط فرهنگ عدالت خواهی، تقویت پایگاه توحید و جبهه اسلام اهلبیتی در جهان، که بر ساخته از اندیشه ناب مهدویت بود موج توطئه و دشمنی با این اندیشه آغاز شد. تجهیز گروهک منافقین، حمله آمریکا به طبرستان، تحمیل ۸ سال جنگ سخت بر ملت ایران و... تنها بخشی از واکنش جبهه غرب به تهاجم مهدویت و انقلاب اسلامی ایران علیه لیبرالیسم بود.

۱. دکتری شیعه‌شناسی دانشگاه ادیان و مذاهب قم، ایران (tarid315@gmail.com).

حجم بالای مطالعات مستشرقین و تعدّد اندیشکده‌های آنان در زمینه نگارش و مطالعه مهدویت، شاهدی بر این مدعاست که جریان مهدی‌گرایی، پس از انقلاب اسلامی ایران شتاب زائدالوصفی به خود گرفته است. انقلاب اسلامی، خود عاملی اساسی در دمیدن روح مهدی‌باوری و زمینه‌سازی ظهور حضرت حجت علیه السلام در ملت ایران بود.

مهدویت، از مظلوم‌ترین مسائل پیش و پس از انقلاب بوده است. پیش از انقلاب، اسیر کج‌اندیشی‌های فکری برخی از نحله‌ها بود و پس از آن نیز، ترس از اتهام انتساب به گروه‌های انحرافی و خودمشغولی‌های جنگ فیزیکی برای انزوای آن کافی بود اما در دهه‌های اخیر با به میدان آمدن تنی چند از افراد شناخته شده و هماهنگ با انقلاب اسلامی، سد غربت امام زمان علیه السلام و فرهنگ مهدویت در حوزه تعمیق آموزشی و پژوهشی شکسته شد و این مسئله از انزوا خارج گردید.

آموزه مهدویت، پس از انقلاب اسلامی، از رشد کمی و کیفی قابل قبولی در عرصه‌های مختلف برخوردار بوده است. این رشد و توسعه، در برخی از حوزه‌ها دارای معدل نسبتاً خوبی است، اما در برخی ابعاد دیگر، هم‌چنان فقیر و تهی دست است.

انقلاب اسلامی ایران، علاوه بر این که نظام معنایی و ارزشی آموزه مهدویت را متحول نمود با تعریف قلمروهای خاص، رویکرد به حوزه‌های نظامی، اطلاعاتی، امنیتی و... در کل ساخت دشمن‌شناسی را دستخوش تحول قرار داد.

رسالت نگارش حاضر، بررسی کنش‌ها و کارکردهای انقلاب اسلامی ایران در توسعه و تقویت آموزه مهدویت با رویکرد دفاعی و امنیتی است. به تعبیر دقیق‌تر بررسی مؤلفه‌های برجسته‌ساز فرهنگ مهدویت، در ساختار دفاعی و امنیتی و بازنمایی این تأثیرگذاری فرهنگ مهدویت، هدف اصلی این پژوهش می‌باشد.

فرضیه تحقیق، مشتمل بر این پیش‌فرض است که انقلاب ایران در دو حوزه درون‌مرزی (داخلی) و برون‌مرزی (خارجی)، با ترویج و برجسته‌سازی نهادها و مفاهیم معنوی آموزه مهدویت، توانسته است به توسعه و تعمیق این باورداشت کمک نماید.

این پژوهش برای راستی‌آزمایی این فرضیه، در پی پاسخ به این پرسش است که چگونه انقلاب اسلامی ایران، در توسعه و تقویت آموزه مهدویت در حوزه دفاعی و امنیتی نقش آفرینی کرده است؟

کارکردهای درون مرزی انقلاب اسلامی ایران در راستای تقویت و توسعه آموزه مهدویت با رویکرد دفاعی - امنیتی

با تقسیم قلمرو فعالیت انقلاب اسلامی به دو حوزه داخلی (درون مرزی) و خارجی (برون مرزی)، سطح فعالیت آن در برجسته‌سازی آموزه مهدویت در حوزه دفاعی امنیتی، شفاف‌تر خواهد شد. در این بخش ابتدا، نقش‌ها و کارکردهای درون مرزی انقلاب اسلامی را در بُعد دفاعی و امنیتی بررسی خواهیم نمود و در قسمت دوم به تحلیل کنش‌های برون مرزی خواهیم پرداخت.

۱. ارتقاء توان نظامی و بنیة دفاعی کشور در راستای زمینه‌سازی برای ظهور

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، از جمله شیوه‌های تقویت و برجسته‌سازی آموزه مهدویت، ایجاد پیوند میان انقلاب ۱۳۵۷ با انقلاب جهانی حضرت مهدی علیه السلام بود. بدین صورت که انقلاب اسلامی ایران، زمینه‌ساز انقلاب جهانی امام قائم علیه السلام است. (پرهیزکار، ۱۳۸۹: ۱۶۷) این زمینه‌سازی نیازمند تقویت بنیة دفاعی و ارتقاء توان نظامی کشور را داشت. تلاش برای تبدیل انقلاب اسلامی به حکومت زمینه‌ساز ظهور، مستلزم داشتن توان بالای نظامی و دفاعی است.

از مؤلفه‌ها و عناصر مهم در فرهنگ مهدویت، آمادگی کامل و آگاهانه نسبت به ظهور امام مهدی علیه السلام و مهیا شدن برای یاری قیام جهانی است. این آمادگی که تا مرز شهادت طلبی است می‌تواند سطوح و ابعاد مختلفی داشته باشد (آمادگی بدنی، نظامی، سیاسی، اطلاعاتی و...). هر منتظری بنابر شرایط، باید آمادگی‌های بایسته را در خود فراهم کند تا خود را همسو با انقلاب جهانی مهدی علیه السلام نماید. داشتن آمادگی دفاعی و نظامی نیز یکی از مصادیق آمادگی منتظران مهدی علیه السلام است که با توجه به آیات و روایات متعدد در این زمینه، پس از پیروزی انقلاب اسلامی بر آن تأکید گردیده است.

قرآن شریف می‌فرماید:

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْحَيْلِ تُزْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ...﴾ (انفال:

۶۰)؛

مقابل دشمنان، آنچه توانایی دارید از نیرو آماده سازید (و هم‌چنین) اسب‌های ورزیده (برای میدان جنگ) مهیا کنید تا به وسیله آن دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید.

کلینی از ابو عبدالله جعفری روایتی را نقل می‌کند. امام باقر علیه السلام به من فرمود:
 منتها زمان مرابطه (آمدگی نظامی) نزد شما چند روز است؟ عرض کردم: چهل روز. امام
 فرمود: ولی مرابطه (آمدگی) ما مرابطه همیشه [و پیوسته] است. (کلینی، ۱۴۰۷: ج ۸،
 ۳۸۱)

در فرهنگ دعایی و روایی مهدویت، به افزایش ارتقاء نظامی و آمادگی جنگی سفارش
 فراوان شده است.

امام صادق علیه السلام در روایتی فرمود:

«لیعدن احدکم لخرج القائم علیه السلام و لو سهماً...». «باید هر یک از شما برای خروج قائم علیه السلام
 آماده باشد، هر چند با تهیه کردن تیری باشد. وقتی خداوند ببیند کسی به نیت یاری
 مهدی، اسلحه تهیه کرده امید است عمر او را دراز کند تا ظهور او را درک نماید و از یاوران
 مهدی باشد. (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۳۶۶)

امام صادق علیه السلام در فرازی از زیارت «سرداب مقدس» می‌فرمایند:

اللهم كما جعلت قلبی بذکره معموراً، فاجعل سلاحی بنصرته مشهوراً؛
 خداوند! هم‌چنان که دل مرا، با یاد حجت خود مهدی، آباد و زنده ساختی، سلاح مرا نیز
 در راه یاری او آماده و آخته ساز این به معنای آماده باش دائمی منتظران دولت مهدی
 است. (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۹۹، ۱۰۳)

آموزه مهدویت این توان را ایجاد می‌کند که ضمن رصد کردن پیشرفت‌های نظامی و تحلیل
 اوضاع امنیتی و سیاسی جهان و رویدادهای ناشی از فعالیت‌های تسلیحاتی و اطلاعاتی،
 می‌تواند آگاهی‌های لازم را به منتظران ارائه دهد و ایشان را در ایجاد و کسب آمادگی نظامی و
 امنیتی یاری بخشیده و سطح تحلیل‌ها و آگاهی‌های آنها را از اوضاع جهان بالاتر ببرد.
 بنابراین انقلاب اسلامی که با الهام از آموزه مهدویت با وجود تحریم‌ها به ارتقاء دانش
 نظامی و تولید قدرت دفاعی خود افزود، سبب تقویت آموزه‌های مهدویت نیز گردید.

۲. تبدیل آموزه مهدویت به عنوان رکن قدرت نرم جمهوری اسلامی

انقلاب اسلامی ایران را می‌توان هم مولود قدرت نرم و هم مبتنی بر قدرت نرم دانست. یکی
 از مؤلفه‌های اصلی قدرت نرم، اسلام و آموزه‌های مکتب تشیع بالاخص فرهنگ مهدویت
 است. قدرت نرم، زیرساخت‌های لازم برای تولید امنیت ملی را فراهم می‌سازد که بیشترین
 تهدیدهای امنیتی را برای حریف ایجاد خواهد کرد.

پدیده انقلاب اسلامی در ربع پایانی قرن بیستم و هم‌چنین وقوع جنگ تحمیلی، یکی از ناب‌ترین عرصه‌های تجلی و معرفی قدرت نرم به جهانیان بود در برابر هجوم و ائتلاف دو اردوگاه جهانی قدرت، علیه این انقلاب نوپا، عاملی جز برخورداری کشور از قدرت نرم، قادر به ایستادگی و مقاومت نبود.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و برقراری حکومت اسلامی، با توجه به تحریم‌ها علیه جمهوری اسلامی ایران و تحمیل جنگ ناخواسته، امکان استفاده از تجهیزات و سلاح پیشرفته برای مقابله با تهاجم دشمن، بسیار دشوار گردید و از این رو بیشترین توجه به عوامل غیر فیزیکی و تقویت روحیه سلحشوری معطوف گردید.

ماهیت نظام جمهوری اسلامی به سبب قدرت اقناعی و انگیزشی قوی در درون جامعه اسلامی (اعم از درون مرزی و برون مرزی)، توان بسیج مسلمانان را تا مرز فدا کردن همه دارایی و هستی خویش برای دفاع از آرمان‌های اسلامی و رفع تهدیدها از سوی دشمنان اسلام دارد. آموزه مهدویت یکی از منابع معنوی قدرت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد که ناب‌ترین درسی که شیعیان از این آموزه می‌گیرند، آرزوی شهادت و فدا کردن جان خود در راه آن حضرت است. این ویژگی، منبعی از قدرت نرم ایجاد می‌کند که هیچ کدام از انواع قدرت سخت و نرم در برابرش تاب مقاومت ندارد.

لیدر انقلاب، امام خمینی علیه السلام با وسعت دید خود معتقد بودند که با پیروزی انقلاب اسلامی و تکیه بر آموزه مهدویت به عنوان قدرت نرم انقلاب باید برای گسترش اسلام در جهان بکوشیم تا مقدمات ظهور فراهم شود. انقلاب رهایی‌بخش امام خمینی علیه السلام، نه تنها باعث دگرگونی در صحنه حیات اجتماعی - سیاسی مردم مسلمان ایران شد بلکه منشأ تحولی بزرگ در فرهنگ واژه‌ها و مفاهیم اسلامی گردید. یکی از مفاهیمی که در قاموس ادبیات امام خمینی علیه السلام تحول یافت، واژه انتظار بود که سال‌ها با سکوت و سکون و رخوت مترادف شمرده می‌شد تبدیل به رکن مهمی از قدرت نرم انقلاب اسلامی گردید تا جایی که ایشان فرمودند:

همیشه ما انتظار فرج داریم و باید در این انتظار خدمت کنیم. انتظار فرج، انتظار قدرت اسلام است و ما باید کوشش کنیم تا قدرت اسلام در عالم تحقق پیدا کند و مقدمات ظهور، ان شاء الله تهیه شود. (امام خمینی، ۱۳۷۰: ج ۸، ۳۷۴)

آموزه مهدویت در پوشش اندیشه مقاومت، توانست چه در دوران جنگ سخت، و چه در جنگ نرم، با انسجام نیروهای درونی به کنش قدرت‌های بیرونی واکنش مثبت نشان دهد و

انقلاب اسلامی ایران توانست اندیشه مقاومت را که بر ساخته از آموزه انتظار امام زمان علیه السلام بود را در فرهنگ نظامی و دفاعی ایران بازسازی نمود.

۳. ولایت فقیه، عامل پیوند عملی فرهنگ جهاد و مهدویت

یکی از عناصر و مفاهیمی که پس از انقلاب، سبب تقویت و توسعه فرهنگ مهدویت گردید، مسئله ولایت فقیه بود. تا قبل از حاکمیت ولی فقیه در ایران، جلوه‌هایی از ولایت فقیه در تاریخ نمود یافته است، حکم تحریم تنباکو توسط میرزای شیرازی و حکم جهاد علیه تجاوزگران انگلیسی به کشور عراق، توسط میرزا محمدتقی شیرازی از جمله آنهاست. این دو عالم بزرگ، برخلاف علمای قبل، به صدور فتوا اکتفا نکردند بلکه حکم حکومتی صادر کردند تا نشان دهند که فقهای شیعه در صورت ایجاد شدن زمینه مناسب، قدرت اعمال حاکمیت در جامعه را دارند.

با ایجاد حکومت ولی فقیه در ایران، فقیهان شیعه به جهانیان ثابت کردند که می‌توانند به دستورات امام زمان خویش، جامه عمل بپوشانند هدایت جامعه را به عهده گیرند، با کمال قدرت در مقابل حکومت‌های استکباری شرق و غرب بایستند، نظام اسلامی را به پیش ببرند و با استفاده از فرهنگ جهاد، دوران ۸ ساله دفاع مقدس را با سرفرازی پشت سرگذارند به گونه‌ای که دشمنان اسلام ناچار شوند به شکست خود در جنگ تحمیلی اعتراف کنند.

سخنان امام خمینی علیه السلام به عنوان نایب عام امام زمان علیه السلام در دوران دفاع مقدس، به همراه احکام و دستورات جنگی موجب گردید تا فرهنگ دفاع و جهاد در جامعه نهادینه شود و جوانان پرشور با لبیک به دعوت ایشان، جان تازه‌ای به فرهنگ جهاد و شهادت بخشیدند. نقطه اوج این حرکت دفاعی و نظامی، وجود و حضور نایب امام زمان علیه السلام در رأس حکومت به عنوان ولی فقیه بود که در ولایت‌پذیری و عمق بخشی به فرهنگ مهدویت نقش برجسته‌ای داشته است. نه تنها دستورات نایب امام عصر علیه السلام که عناصر درونی فرهنگ مهدویت به تحریک و تقویت روحیه جهاد و مقاومت کمک کرده است.

در روایات، آثار سازنده‌ای برای انتظار فرج ذکر شده است که فرد و جامعه شیعه را دعوت به جهاد و شهادت می‌نماید. به عنوان نمونه در روایات آمده است شخصی که در انتظار حکومت عدالت مهدی است دارای اجر افراد ذیل خواهد بود:

۱. با رهبر این انقلاب در خیمه‌اش (ستاد ارتش) خواهد بود؛ (کلینی، ۱۴۰۷: ج ۵، ۲۲)

۲. با پیامبر ﷺ در مبارزاتش همراه بوده است؛ (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۱۲۷)

۳. همانند شمشیر زدن در راه خدا است؛ (همان: ۱۲۶)

۴. همانند کسی است که زیر پرچم قائم ﷺ بوده است؛ (همان)

۵. همانند کسی است که پیش روی پیامبر ﷺ جهاد کند؛ (شیخ صدوق، ۱۳۹۵: ج ۱، ۳۱۹)

۶. همانند کسی است که با پیامبر ﷺ شهید شود. (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۱۴۹)

در این روایات، ارتباط تنگاتنگی بین مسئله انتظار مهدی ﷺ و روحیه دفاع مسلحانه و جهاد و مبارزه با دشمن تا بذل جان وجود دارد.

بنابراین ولی فقیه (نائب امام زمان ﷺ) در جایگاهی است که هنگام احساس خطر و برای دفاع از کیان اسلام و جامعه مسلمین، حکم جهاد صادر می‌کند و موجب گسترش و نشر فرهنگ جهاد می‌گردد. با اشاره ولی فقیه است که مردم علیه دشمن، بسیج می‌شوند و با تمام امکانات به نبرد می‌پردازند. این امر، موجب می‌شود که مردم، رابطه تنگاتنگی بین ولایت فقیه و مهدویت با فرهنگ جهاد مسلحانه احساس کنند. و ولی فقیه را نماد برجسته‌سازی ارزش‌های اسلامی از جمله جهاد و مهدویت بدانند.

۴. بهره‌گیری از ظرفیت آموزه مهدویت در مدیریت جنگ

یکی از عواملی که پس از انقلاب اسلامی موجبات تقویت و گسترش مهدی‌گرایی در سطح جامعه را فراهم آورد. جنگ تحمیلی و دفاع مقدس بود.

در واقع یکی از زوایای بسیار برجسته دوران دفاع مقدس، همان اعتقاد به آرمان مهدویت بود. انتظار مهدی در دوران دفاع مقدس، جلوه خاصی یافت و درخشان‌تر از گذشته، خود را در عرصه نظام اجتماعی، سیاسی و دفاعی مطرح نمود. دفاع مقدس در ترویج اعتقاد به مهدویت، نقش آفرین بوده و به توسعه و تعمیق فرهنگ مهدی‌باوری در میان توده ایرانیان کمک کرده است. هم‌چنان‌که اعتقاد به مهدویت، در به وجود آمدن فرهنگ دفاعی نقش اساسی داشت.

در واقع اولین ابزار قدرت و اهرم انقلاب در مقابله با تجاوز ارتش بعث عراق، پیدایش فرهنگ دفاعی است که به افراد توانایی می‌بخشید تا با دست خالی در مقابل دشمن مسلح بایستند. این دفاع، به پشتوانه فرهنگ امامت و مهدویت بوده است. به طوری که بنیانگذار انقلاب اسلامی فرمودند:

همه شما چه ارتش، چه ژاندارمری، چه سپاه پاسداران و داوطلبانی که برای دفاع از شرافت اسلامی خودشان به جبهه‌ها می‌روند، همه شما لشکرهای اسلامی هستید، همه شماها ارتش امام زمان ﷺ هستید. (امام خمینی، ۱۳۷۰: ج ۱۳، ۳۹۲)

رهبر معظم انقلاب نیز در این باره فرمودند:

من این احساس را واقعاً در وجدان خود پیدا کردم که صاحب این بیابان‌ها، صاحب این صحنه پرشور و عظیم، ولی عصر علیه السلام است. و بی‌گمان امام زمان علیه السلام، هم‌اکنون با جسم و حضور جسمی و بدنی اش یا با توجه اش، در میان این جنگاوران و جنگجویان است. (نائینی، ۱۳۸۰: ۱۹-۶۰)

یکی از کارکردهای انقلاب اسلامی ایران در راستای تقویت و توسعه فرهنگ مهدویت، استفاده از نمادها و اسامی مهدوی در دفاع مقدس بود. در نام‌گذاری لشکرها و یگان‌ها که مستقیماً با اسامی و القام مبارک آن حضرت و مفاهیم مهدوی عجین بود نقش مهمی در برجسته‌سازی مهدویت داشت به عنوان مثال لشکر حضرت ولیعصر، لشکر ۲۳ المهدی، لشکر ۱۹ فجر، سپاه صاحب‌الزمان، سپاه انصارالمهدی، هم‌چنین رمز یا مهدی، یا مهدی ادراکنی، یا مهدی عجل علی ظهورک که در ادبیات روزمره رزمندگان دفاع مقدس بسیار مشهود بود.

خواندن دعای فرج امام زمان علیه السلام در تمام نمازهای یومیه رزمندگان بدون استثناء تبلور خاصی داشته است. هم‌چنین پارچه نوشته‌ها، پرچم‌ها و پیشانی‌بندهایی با مضامین مهدوی در صدد برجسته‌سازی نمادهای فرهنگ مهدویت در این دوران جلوه می‌کرد.

یک پژوهش آماری در کثیری از وصیتنامه‌های شهداء نشان می‌دهد که در هر وصیتنامه‌ای به طور میانگین، چند مرتبه نام امام راحل و امام زمان علیه السلام و تبعیت محض از ولایت فقیه ذکر شده است. (جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۴: ۵۹)

اگر در جنگ تحمیلی، اعتقاد به مهدویت و حضور معنوی امام زمان علیه السلام نبود، ارتش نابه‌سامان ایران و سپاه تازه تأسیس با فرماندهان جوان و آموزش ندیده و تسلیحات ناکارآمد، امکان غلبه بر ارتش مسلح عراق و حامیان غربی و عربی آنان نبود. بی‌شک ارتباط دفاع مقدس با فرهنگ مهدویت، یک ارتباط دوسویه بود از سوی فرهنگ مهدویت جان تازه‌ای به جبهه‌ها تزریق می‌شد و از سوی دیگر، دفاع مقدس و انقلاب اسلامی هم، با جلوه‌های متنوع خود، فرهنگ مهدویت را پرشورتر و عمیق‌تر می‌کرد.

۵. برخورد با مدعیان دروغین مهدویت به عنوان یک چالش امنیتی

جریان‌شناسی و رصد فعالیت فرق انحرافی مهدویت، بعد از انقلاب اسلامی که در صدد آسیب‌رسانی به انقلاب اسلامی بود از ضروریات و اولویتهای انقلاب اسلامی شمرده می‌شد. در طول تاریخ سیاسی شیعه، در کنار درخت تناور مهدویت، هر از چند گاهی علف‌های هرز فرقه‌ها

و نحله‌های منحرف مدعی مهدویت و شیادان دروغین ارتباط با حضرت که با آبیاری دشمنان اسلام، جان می‌گیرند خودنمایی می‌کنند.

مدعیان دروغین مهدویت، همواره تهدیدی جدی برای این آموزه سترگ بوده‌اند. نوع نگرش مدعیان مهدویت و جریان‌های مدعی به نظام جمهوری اسلامی و ولایت فقیه، معمولاً آغشته به عداوت و دشمنی است. راز سر به مهر این عداوت نیز، جایگاهی است که این مدعیان برای خود قائلند. زیرا کثیری از آنان، خود را نائب خاص امام عصر علیه السلام یا منسوب به آن حضرت می‌دانند.

به خصوص در دهه‌های اخیر، مدعیان دروغین، تبدیل به یک معضل امنیتی شده‌اند. این موضوع فقط مرتبط به جغرافیای ایران نمی‌گردد و دیگر کشورهای اسلامی نیز، از تبعات این آسیب، در امان نمانده‌اند به عنوان نمونه، نیروهای امنیتی عراق در حالی که مشغول نبرد با داعش بودند با معظلی به نام سید الصرخی از مدعیان دروغین ارتباط با امام زمان علیه السلام روبرو شدند. سید محمدبن عبدالرضابن محمد الصرخی معروف به آیت‌الله سید محمود حسنی الصرخی که مدتی هم به عضویت حزب بعث درآمد بود به گونه‌های مختلف مدعی ارتباط با امام زمان علیه السلام شده بود. او یک گروه تروریستی را تشکیل داد که به احتمال کارشناسان، منابع مالی آن از سوی عربستان سعودی تأمین می‌شود.

رشد حضور مدعیان دروغین، بی‌شک حاصل برنامه‌ریزی هدفمند دشمنان اسلام و انقلاب است. بررسی و تحلیل تاریخچه تشکیل و سیر فعالیت‌های تخریبی فرقه‌های انحرافی منشعب از مهدویت مانند بابیت و بهائیت در سده‌های اخیر، انگیزه شکل‌گیری انجمن حجتیه و فعالیت‌های کارشکنانه و مخالفت با انقلاب و امام در تاریخ معاصر ایران، حجم وسیعی از مطالعات سلبی مهدویت را در بر می‌گیرد. یکی از کار ویژه‌های مسئولین امنیتی و انتظامی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، رصد کردن تحرکات سیاسی - فرهنگی این جریان‌ها و زیر ضربه گرفتن آنان بود.

مقوله مدعیان دروغین مهدویت، علاوه بر سست کردن اعتقادات مردمی نسبت به اصل آموزه مهدویت، یک معضل امنیتی با هدف انحراف از خط مستقیم انقلاب و تغییر گروه‌های مرجع به خصوص در نسل جوان کشور است برخی از این مدعیان، چون کاظمینی بروجردی که مدعی زمینه‌سازی خاص ظهور و نوعی نیابت از ائمه بود با عناصر ضد انقلاب و بیگانه، رسماً در ارتباط بوده‌اند و بخشی هم به صورت ناآگاهانه در راستای اهداف دشمن حرکت

می‌کنند. ضدیت با نظام جمهوری اسلامی، مخالفت با نهاد مرجعیت، ترویج اباحه‌گری را به عنوان مؤلفه‌های خطرناک ضد امنیتی این گروه‌های منحرف می‌توان برشمرد. معرفی این مدعیان، تشکیل کارگاه‌هایی با موضوعات فرق انحرافی در سیستم‌های انتظامی و اطلاعاتی، برخورد ضربتی با این افراد و جریان‌ات پس از انقلاب، از اقدامات مهم انقلاب اسلامی در آسیب‌زدایی و گسترش فرهنگ ناب مهدویت بوده است.

۶. برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزش مهدویت در مراکز نیروهای مسلح

یکی از عواملی که سبب رشد و توسعه فرهنگ مهدویت در بعد دفاعی و امنیتی گردید، برگزاری کلاس‌ها، نشست‌های آموزشی و دوره‌های مهدویت در مراکز نظامی، دانشگاه‌ها و مؤسسات زیرمجموعه آنها بود. با بالا گرفتن تب گرایش‌ات مذهبی، پس از پیروزی انقلاب، نهادهای نظامی و امنیتی نیز، همسو با مردم و سایر ارگ‌ها و دوایر دولتی، خود را هر چه بیشتر به مبانی اسلامی به خصوص فرهنگ مهدویت نزدیک نمودند تا جایی که خود را سربازان امام زمان علیه السلام نامیدند. این میل مذهبی نیروهای مسلح به مباحث مهدوی پس از دوران جنگ تحمیلی، در دهه‌های سوم و چهارم انقلاب شکل آکادمیک و علمی به خود گرفت. به چند مصداق از روند فعالیت‌ها و آموزش‌های مهدوی در نیروهای مسلح، که به توسعه و تقویت این آموزه نیز انجامیده است اشاره می‌کنیم:

- برگزاری کمیسیون تخصصی مهدویت در دانشگاه عالی دفاع ملی؛
- انجام تحقیقات میدانی بر روی آموزه مهدویت، توسط اساتید و دانشجویان دانشگاه عالی دفاع ملی که منجر به تولید دو کتاب در زمینه راهبردهای جامعه زمینه‌ساز ظهور گردید و ارائه مقالات تخصصی، جهت ارائه به همایش بین‌المللی دکترین مهدویت؛
- تدریس ۲ واحد تخصصی مهدویت در مقطع دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی؛
- برگزاری کارگاه مهدویت به منظور آشنایی دانشجویان با فرهنگ انتظار و مهدویت در دانشگاه علوم فنون دریایی خرمشهر؛
- تأسیس کانون مهدویت در دانشگاه دریانوردی و علوم دریایی چابهار؛
- تدریس درس مهدویت در دوره‌های بصیرت‌معنوی کارکنان و پرسنل ناجا (دانشگاه علوم انتظامی امین)؛
- چاپ و انتشار کتبی در زمینه مهدویت توسط انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی؛

- آموزش معارف مهدویت ویژه پاسداران رسمی و بسیجیان در دوره‌های ضمن خدمت (تداوم) و حلقه‌های صالحین؛

- اعزام اساتید مراکز تخصصی مهدویت به مراکز نظامی و امنیتی کشور جهت تدریس و تبیین آموزه مهدویت.

دوره‌های آشنایی با معارف مهدوی، نه تنها در نیروهای مسلح برگزار گردید که دوره ضمن خدمت حکومت مهدوی و وظایف منتظران نیز که با همکاری مرکز تخصصی مهدویت حوزه علمیه قم و موافقت معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس نهاد ریاست جمهوری برای آشنایی کارکنان دولت با معارف مهدویت، به صورت مجازی راه‌اندازی شد.

از طرفی افزایش توجه به موعودگرایی در بین سیاستمداران آمریکایی در سال‌های اخیر و تأثیر آن در معادلات نظامی و امنیتی، و تقابل موعودگرایی صهیونیستی با مهدویت اسلامی، سبب شده تا موضوع مهدویت، برای پرسنل نظامی اعم از سپاه پاسداران، نیروی انتظامی، ارتش و... به دلیل ماهیت نظامی و وظیفه دفاع از انقلاب، جاذبه‌های خاصی بیابد. از این منظر نیز با زمینه رشد مطالعات مهدوی در بدنه نیروهای مسلح تقویت گردیده است. اگرچه حجم مباحث به لحاظ کمی و کیفی در سطح ایده‌آل و استاندارد نیست. ولی به هر جهت، وجود واحدهای درسی، برگزاری کلاس و مطالعات آموزشی مرتبط با بحث مهدویت، به آشنایی کارکنان و پرسنل نیروهای مسلح با این فرهنگ کمک کرده و به توسعه و تحکیم آموزه مهدویت نیز یاری نموده است.

کارکردهای برون مرزی انقلاب اسلامی ایران در راستای تقویت و توسعه آموزه مهدویت با رویکرد دفاعی - امنیتی

پس از بررسی و تحلیل نقش‌های داخلی و درون مرزی انقلاب اسلامی ایران در توسعه آموزه مهدویت، در این قسمت به نقش‌های برجسته ساز انقلاب اسلامی در بیرون مرزهای ایران در حوزه دفاعی و امنیتی خواهیم پرداخت.

۱. صدور آموزه مهدویت در قالب فرهنگ مقاومت

سیاست راهبردی صدور انقلاب که در آغاز انقلاب مطرح شد، ضمن این که خود، به دلیل داشتن پیام جهانی، متأثر از فرهنگ مهدویت بود به رشد و رونق آن نیز در سطح بین‌الملل کمک کرد. قانون اساسی با توجه به محتوای اسلامی انقلاب ایران که حرکتی برای پیروزی

مستضعفین بر مستکبرین بود زمینه تداوم این انقلاب را در داخل و خارج کشور فراهم می‌کند تا راه تشکیل امت واحد جهانی را هموار نماید. (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مقدمه)

هم‌چنین در اصل ۱۵۴ که از جمله اصول مربوط به سیاست خارجی است آمده است:

جمهوری اسلامی ایران... در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر، از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می‌کند. (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصل ۱۵۴)

سیاست راهبردی صدور انقلاب، اقتضاء می‌کرد علاوه بر صدور محصولات فرهنگی نظیر حجاب، دست به صدور مفاهیم دفاعی و امنیتی نیز بزند. فرهنگ مقاومت که از بطن آموزه مهدویت و ظلم‌ستیزی زائیده شده است بهترین محصول صادراتی انقلاب در حوزه دفاعی و امنیتی بود.

آرمان اصلی امام خمینی علیه السلام، ترویج و گسترش نهضت و انقلاب، تا رفع فتنه در جهان و ایجاد حکومت جهان اسلام بوده است. نخستین حرکتی که حضرت امام خمینی علیه السلام در این راه از خود نشان داد، آن بود که خود را در برابر مسلمانان و مستضعفان جهان، مسئول می‌دانست و از آغاز نهضت اسلامی، بر آن بود که مبارزه با طاغوت را جهانی سازد و ملت ایران را با دیگر توده‌های مسلمان، بر ضد جهانخواران به همراهی و همگامی وا دارد و زمینه را برای پدید آوردن «انسجام اسلامی» در راستای قیام جهانی حضرت مهدی علیه السلام فراهم کند. (حسینی، ۱۳۹۰: ۱۲۲)

ظهور قدرتمند انقلاب اسلامی و پس از آن، دفاع جانانه در هشت سال دفاع مقدس، اردوگاه استکبار را در شوک و حیرت عظیمی فرو برد و معادلات قدرت را تغییر داد. در واقع انقلاب اسلامی و دفاع مقدس با تکیه بر اهرم مهدویت، این فرضیه مهم را در مقابل اذهان جهانیان قرار داد که قدرت، تنها در بمب اتم و تسلیحات پیشرفته نظامی نیست بلکه ایمان به غیب و مفاهیم متافیزیکی، رمز اصلی موفقیت‌های میدانی است و فرهنگ مهدویت و مقاومت، برترین سلاح است. با صدور آموزه مهدویت در قالب فرهنگ بیداری جهانی و مقاومت، به کشورهای اسلامی، تا کشورهای آمریکای لاتین، موجی از استکبارستیزی و عدالت‌خواهی جهانی در سایه آموزه مهدویت شکل گرفت که موجبات توسعه این آموزه را فراهم آورد.

۲. تبدیل ادبیات جهانی‌سازی نامنی و جنگ به جهانی‌سازی صلح و امنیت

یکی از نقش‌های انقلاب اسلامی ایران در توسعه آموزه مهدویت در خارج از مرزها، جایگزینی جهانی‌سازی صلح و امنیت به جای جهانی‌سازی نامنی و جنگ بود.

پس از شکست نظریه تجربه‌گرایی افراطی^۱ و علم‌گرایی^۲ در اوایل قرن بیستم و فروپاشی کمونیسم در دو دهه پایانی قرن بیستم، اندیشمندان به سوی ارائه نظریه‌های جدیدی در حوزه‌های فکری - فلسفی رفته‌اند. (موسوی، ۱۳۸۴: ۱۱۳) تک قطبی شدن جهان، جهانی شدن،^۳ جهانی سازی یا غربی سازی،^۴ آمریکایی سازی،^۵ پایان تاریخ، جنگ تمدن‌ها، نظم نوین جهانی و... از جمله این تئوری‌هاست. نظریه پردازانی چون نوام چامسکی، برژنسنیکی، تافلر، فوکویاما، هانیتنگون و... کوشیدند تا با ارائه مدل مناسب، روند تحولات آینده جهان را به دست گیرند. این نظریات، همواره با تفوق طلبی و اداره جهان توسط غرب همراه بوده است.

در بُعد دفاعی و امنیتی، جهان‌گرایی غرب، که متکی بر ابزارهای نظامی است، نوعی ناامنی و خشونت را در جهان رقم زد. وقوع جنگ‌های خونین جهانی و حمله اتمی به دو شهر هیروشیما و ناگازاکی، جنگ ویتنام، و تقسیم جهان به دو محور شرق و غرب، خود حکایت‌گر این روایت است؛ ۱۱ سپتامبر و حمله آمریکا به عراق و افغانستان، نخستین گام در جهانی سازی ترور و تروریسم بود به طوری که افراط‌گرایان بالقوه در جهان اسلام را از حاشیه به متن آورد.

برخلاف جهانی سازی غربی که باعث تسلط و یکه تازی آمریکا در عرصه‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی گردید و ناامنی و آشوب را در جهان رقم زده است. جهانی سازی مهدوی که فرا روایت انقلاب اسلامی ایران در عرصه معادلات بین‌المللی است با توسعه امنیت و برقراری صلح جهانی و ریشه‌کنی جهان از جنگ و خونریزی همراه بود.

در افق دید انقلاب اسلامی، جهان به سمت استقرار حکومت جهانی موعود الهی حرکت می‌کند و فرجام جهان از دریچه انقلاب اسلامی، مدینه فاضله امنی است که آیات و روایات مهدویت، آن را پشتیبانی می‌کند. در واقع جهانی سازی دکتربین صلح و امنیت به جای ناامنی و ترور، تکلیفی بود که از ناحیه فرهنگ مهدویت، روی دوش انقلاب اسلامی گذاشته شد.

۳. کمک به توسعه موعودگرایی نظامی در غرب

یکی از اقدامات مهمی که انقلاب اسلامی ایران در راستای تقویت و توسعه فرهنگ

---

1. Positivism
2. Scientisme
3. Globalization
4. Westernization
5. Americanization

مهدویت، در عرصه بین‌المللی انجام داده است، مبارزه با موج موعودگرایی نظامی در غرب است.

در حال حاضر، موعودگرایی که در آمریکا و کشورهای حامی صهیونیسم رواج دارد، صبغه‌ای مذهبی دارد این شکل از موعودگرایی مذهبی در آمریکا، از دهه ۷۰ میلادی شکل گرفت و تا جایی رشد یافت که سیاست‌های امنیتی ایالات متحده آمریکا را تحت تأثیر قرار داد. به نظر می‌رسد، موعودگرایی مذهبی در غرب با رفتارهای نظامی و دفاعی در هم آمیخته شده و خود را از سطح عقائد مذهبی به حوزه دفاعی - امنیتی تسری داده است. گسترش ادبیات آخرالزمانی در دوره جدید، به ویژه در دنیای غرب، لزوماً به معنای رواج مباحث دینی و موعودگرایانه نیست بلکه نوعی ایجاد راهبرد در عرصه روابط بین‌الملل برای رویارویی با دنیای اسلام و مشکلات خاورمیانه است آن‌چنان‌که کشوری مانند آمریکا، براساس مفاهیم آخرالزمانی در تلاش است تا با این مفاهیم دینی، جایگزین یهودی - مسیحی را در برابر ادبیات اسلامی طراحی کند تا در خاورمیانه و میان نبرد غرب با جهان اسلام از اهرمی دینی استفاده کرده باشد. (موسوی، ۱۳۹۴: ۵۴)

بر این اساس، موعودگرایی نظامی‌گرایشی است که با مطالعات میدانی و پژوهشی غرب در باب موعودباوری و مهدویت، سعی در تخریب نظامی اندیشه مهدویت دارد. روند رو به افزایش تحقیقات و مطالعات بر روی آموزه مهدویت در میان نظامیان و دانشکده‌های نظامی اطلاعاتی غرب، حکایت از حساسیت این آموزه دارد. در یک گزارش که از افسران ارشد دانشکده جنگ آمریکا به دست آمده است. گزارشی به چشم می‌خورد با عنوان «مهدی و تهدید هسته‌ای ایران» که توسط سرهنگ دوم، کورت کراتیزر^۱ (Crytzer) به عنوان پروژه تحقیقاتی نگاشته شده است.

یکی از نویسندگان و پژوهشگران نظامی غربی که در زمینه مهدی‌گرایی اسلامی مقالات و کتب متعددی تألیف نموده است دکتر تیموتی فرنیش (Timothy R. Furnish) است. او که یک پروتستان رادیکال لوتری است سابقه حضور در ارتش آمریکا به عنوان بازجو و در برهه‌ای از زمان به عنوان کشیش هنگ فعالیت داشته است. وی مشاور فرماندهی عملیات ویژه جامعه اطلاعاتی آمریکا^۲ و استاد و سخنران مدعو مؤسسه دفاع برای مدیریت کمک به امنیت^۳

1. www.dtic.mil/cgi-bin/Get TRBOC=ada467203
 2. Us special operation command and intelligence community
 3. Defense institute for security assistance management

می‌باشد. از فرنی‌ش بیش از ۵۰ کتاب و مقاله در زمینه اسلام، آخرالزمان و مهدویت در انتشاراتی‌ها، مجلات و سایت‌های مختلف منتشر شده است.

در نمونه‌ای از نمایش دستاوردهای فن‌آوری نظامی ایران، تلویزیون ایران، شلیک موشک زمین به زمین قیام را که با صدای تکبیر همراه است نشان می‌دهد. به گزارش نشریه پرتیراژ دیلی تلگراف انگلستان، این موشک به خصوص با کلمات «یا مهدی» در سراسر سطح خود مزین شده است. (شجاعی مهر، ۱۳۹۳: ۱۷۰) این نشان می‌دهد که رسانه‌های غربی علاوه بر توان موشکی و قدرت نظامی ایران، به عبارات و شعارهای نوشته شده بر روی این تسلیحات نیز توجه دارند. سایت مسیحی «زمانی برای باور داشتن»^۱ در نوشته‌ای با عنوان «ظهور مهدی»،^۲ به نقل از فرمانده کل سپاه پاسداران ایران از قول روزنامه صباح ترکیه می‌نویسد: فرمانده سپاه پاسداران انقلاب، سرلشکر محمدعلی جعفری در اوایل هفته گذشته گفته است: ایران حدود ۲۰۰ هزار مرد جوان در سراسر خاورمیانه برای ظهور مهدی علیه السلام آماده کرده است.^۳

روند انتساب پیشرفت‌های نظامی ایران به موضوع مهدویت، امری است که به صورت ویژه از طرف سیاستمداران رسانه‌های غربی در سالیان اخیر در حال پیگیری است. موشه یعلون وزیر دفاع اسبق رژیم اسرائیل در مقاله‌ای که در مجله لس آنجلس تایمز منتشر شد می‌نویسد:^۴

... تهدید چند جانبه‌ای که از طرف یک ایران نظامی معتقد به امام زمان [مهدیت] و دارای ۸۰ میلیون جمعیت، بر منافع غرب وارد می‌شود بسیار مخاطره‌آمیزتر از ارادل و اوباش و آدم‌کشان سلفی مذهبی است که در رقه و موصل هستند...^۵

توجه به مؤلفه‌های شیعه بودن و اعتقاد به امام زمان علیه السلام، حاکی از توجه به اهمیت این باور، در حرکت انقلابی و رشد چرخه نظامی ایران توسط دشمنان نظام جمهوری اسلامی است.

۴. تبدیل اسرائیل از یک دشمن بالقوه به دشمن بالفعل براساس نگاه آخرالزمانی مهدویت

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران که بر ساخته از سازه‌های معنادار دینی از جمله فرهنگ مهدویت بود.

1. Timetobelieve.com

۲. منتشر شده در ۱۷ ژانویه ۲۰۱۶ مصادف با ۲۶ دیماه ۱۳۹۴.

3. <http://www.yjc.ir/fa/news/5459444/200>

۴. مورخه ۲۹ سپتامبر ۲۰۱۶ برابر با ۸ مهر ۱۳۹۵.

5. http://en.wikipedia.org/wiki/moshe_yaalon

یکی از نکاتی که به خودی خود موجب بسط این آموزه گردید، تبدیل شدن اسرائیل از یک دشمن بالقوه به یک معضل امنیتی بالفعل براساس روایت مهدویت بود. با پیروزی نومحافظه‌کاران، پس از انقلاب اسلامی و حمایت راست مسیحی از اسرائیل، موجب شد تا یهودیان، تنها حامی اسرائیل در آمریکا نباشند. ظهور موج صهیونیسم مسیحی را باید امتداد روندی دانست که طی سال‌های بعد از جنگ جهانی دوم، براساس ضرورت‌های ژئوپلیتیکی و ژئوکالچرالی ایجاد شده بود. برخی از نظریه‌پردازان صهیونیستی براساس تداعی خاطرات جنگ‌های صلیبی، بخش گسترده‌ای از حوزه‌های سرزمینی و جغرافیایی جهان اسلام را که برای جهان غرب مطلوبیت ژئوپلیتیکی دارند، سرزمین مقدس و ارض موعود تلقی می‌کنند، حتی کشیش جری فالول مدعی شد:

هر کس در مقابل اسرائیل بایستد در مقابل خدا ایستاده است.^۱

غربی‌ها توانستند به گونه‌ای تدریجی، اسرائیل و دین یهود را، بخشی از تمدن و هویت خود معرفی کنند. (متقی، ۱۳۸۷: ۱۱۳) این حمایت غربی‌ها از یهودیان و کشور اسرائیل، بخشی از ادبیات سیاسی، اعتقادی و روایت آخرالزمانی آنان را تشکیل داده است. (شجاعی‌مهر، ۱۳۹۳: ۱۹۳)

نهادهای تبلیغاتی کشورهای غربی نیز تلاش مؤثری برای تولید ادبیات استراتژیک، علیه آخرالزمان اسلامی به انجام رساندند. آنان علاوه بر تولید فیلم، انتشار کتب و مقالات، تولید بازی‌های کامپیوتری و تصاویر متحرک برنامه‌ریزی شده دانشکده‌ها و مراکز متعدد مطالعاتی وابسته به وزارت جنگ و سرویس‌های اطلاعاتی در صددند تا جلوه‌هایی از تعارض‌گرایی محتوم و نبرد آخرالزمان را تبیین کنند.

به طور کلی شواهد نشان می‌دهد که برجسته‌سازی اسرائیل به عنوان یک تهدید بالفعل علیه روایت آخرالزمان اسلامی، سبب تقویت موج مهدویت در عرصه‌های نظامی و اطلاعاتی در خارج از مرزها شده است. ارتباط وثیق سیاسی و ایدئولوژیک اسرائیل و آمریکا، حضور نظامی آمریکا را در پی داشت که خود سبب رویش جنگ‌هایی در منطقه شد. جنگ‌هایی که قرار بود به وجود آورنده خاورمیانه بزرگ با هدف تأمین منافع آمریکا و رژیم صهیونیستی باشد. حضور آمریکا در منطقه، بنابر تحلیل رایج، برای مهار ایران مهدی‌گرا و خنثی‌سازی پیامدهای این

1. Jashua creen, God's Foreign Policy, P.5

اندیشه آخرالزمانی و جایگزین ساختن ارزش‌های غربی‌ها و ترویج نگاه آخرالزمانی خود صورت گرفته است. این موضوع، به دشمن‌سازی و جدال دو نگاه آخرالزمانی رقیب، در برجسته‌سازی و رشد مهدی‌گرایی و افزایش توجه به موعودگرایی اسلامی در سطح جهان کمک کرده است.

۵. تقویت گروه‌های مبارز و انقلابی، مبتنی بر اندیشه مهدویت

یکی از کارکردهای انقلاب اسلامی در توسعه و بسط گفتمان مهدویت در حیطه ادبیات دفاعی - امنیتی، حمایت ایران از گروه‌های مبارز و مقاومت اسلامی در سطح منطقه بود. تقویت انقلاب اسلامی و حمایت از گروه‌های جهادی مبارز فلسطین چون جنبش جهاد اسلامی، فتح، کتائب عزالدین قسام، حماس، جبهه خلق برای آزادی فلسطین و... و گروه‌های مقاومت لبنانی نظیر جنبش امل و حزب الله در همین راستا قابل تحلیل است.

رهبر انقلاب در بخشی از سخنانشان در دیدار با رهبران گروه‌های مبارز فلسطینی فرمودند: حمایت جمهوری اسلامی ایران و ملت ایران از فلسطین، یک حمایت استراتژیک سیاسی نیست بلکه مسئله‌ای عقیدتی است...^۱

همواره بین شاخص‌های مفهومی قدرت و کارکرد منطقه‌ای آن، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. موج اول اثربخشی آموزه مهدویت به عنوان هسته مرکزی گفتمان قدرت جمهوری اسلامی ایران را می‌توان در روند مقابله‌گرایی گروه‌های اسلامی خاورمیانه علیه سلطه آمریکا، رژیم صهیونیستی و جبهه وهابیت مشاهده نمود.

بسیاری از مدافعین حرم، معتقدند که این جنگ، زمینه‌ساز ظهور امام مهدی علیه السلام است. برخی از مبارزین شیعه که در سوریه می‌جنگند اذعان داشته‌اند که به خاطر ظهور امام مهدی علیه السلام مبارزه می‌کنند. مرتضی شیعه ۲۷ ساله لبنانی به رویترز گفت: حتی اگر الان شهید شوم، هنگام ظهور حضرت مهدی علیه السلام در سپاه ایشان برای مبارزه برخوام گشت و من یکی از سربازان ایشان خواهم بود.^۲

سردار سرافراز اسلام حاج قاسم سلیمانی، فرمانده نیروی قدس سپاه در پیامی چند کلمه‌ای که خطاب به گروه تکفیری صهیونیستی داعش منتشر کرد. نوشت:

«کلنا عباسک یا مهدی» که به راه‌اندازی کمپینی تحت همین عنوان، «کلنا عباسک یا

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۱۲/۱۸.

۲. خبر پیام‌های دینی جنگ آخرالزمان در سوریه، ۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۳: www.mouood.org

مهدی» در فضای مجازی منجر شد.

بنابراین نقش هویتی آموزه مهدویت و انگیزه برای زمینه‌سازی ظهور، در رادیکالیزه شدن گروه‌های مقاومت اسلامی در جهان اسلام، انکارناپذیر است. و تقویت این گروه‌ها، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، نه تنها عامل پایداری اسلام، بلکه به رونق و گسترش آموزه مهدویت و فرهنگ مقاومت کمک نموده است.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر در پی پرسش از کارکردهای انقلاب اسلامی در توسعه آموزه مهدویت با رویکرد دفاعی - امنیتی به یافته‌های زیر اشاره می‌کند.

انقلاب اسلامی ایران در دو ساحت درون‌مرزی و برون‌مرزی، به توسعه و تعمیق آموزه مهدویت فعالیت داشته است.

از کارکردهای درون‌مرزی انقلاب اسلامی ایران در بعد دفاعی و امنیتی، می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- ارتقاء توان نظامی و بنیة دفاعی کشور در راستای زمینه‌سازی برای ظهور؛
  - تبدیل آموزه مهدویت به عنوان رکن اساسی قدرت نرم نظام جمهوری اسلامی؛
  - عنصر ولایت فقیه به عنوان عامل پیونددهنده فرهنگ جهاد و مهدویت؛
  - بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و پتانسیل آموزه مهدویت در مدیریت جنگ؛
  - برخورد با مدعیان دروغین مهدویت به عنوان چالشی امنیتی؛
  - برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزش مهدویت در مراکز نیروهای مسلح.
- بخشی از کارکردهای برون‌مرزی توسعه آموزه مهدویت در حوزه دفاعی و امنیتی نیز به شرح ذیل می‌باشد:
- صدور آموزه مهدویت در غالب فرهنگ مقاومت؛
  - تبدیل ادبیات جهانی سازی ناامنی و جنگ به جهانی سازی صلح و امنیت؛
  - کمک به رشد موعودگرایی نظامی امنیتی در دنیای غرب؛
  - تبدیل کردن اسرائیل از یک دشمن بالقوه به دشمن بالفعل براساس نگاه به مهدویت و آخرالزمان؛
- تقویت گروه‌های مبارز و جهادی، مبتنی بر اندیشه و آرمان مهدویت.

بنابر موارد فوق الذکر، انقلاب اسلامی ایران در حوزه دفاعی - امنیتی توانسته است به تقویت و توسعه آموزه مهدویت کمک نماید.

منابع

۱. ابن بابویه، علی بن حسین (۱۳۹۵)، *کمال الدین و تمام النعمه*، تصحیح: علی اکبر غفاری، دارالکتب الاسلامی، دوم.
۲. پرهیزکار، غلامرضا (۱۳۸۹)، *انقلاب اسلامی و رشد مهدویت در ایران*، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام.
۳. جمعی از نویسندگان مرکز تخصصی مهدویت حوزه علمیه قم (۱۳۹۴)، *انتظار و شهادت*، بی جا، بی نا.
۴. جمعی از مؤلفین (۱۳۹۴)، *گفتمان مهدوی*، قم، انتشارات مرکز تخصصی مهدویت حوزه علمیه قم، اول.
۵. حسینی، سید غلامرضا (۱۳۹۰)، *حکومت جهانی حضرت مهدی علیه السلام و استراتژی انتظار در اندیشه امام خمینی علیه السلام*، قم، مسجد مقدس جمکران.
۶. شجاعی مهر، رضا (۱۳۹۳)، *غرب و مهدویت*، بی جا، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام، اول.
۷. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ق)، *الکافی*، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
۸. متقی، ابراهیم (۱۳۸۷)، *رویارویی غرب معاصریا جهان اسلام*، بی جا، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، اول.
۹. مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳ق)، *بحارالانوار*، بیروت، داراحیاء التراث العربی، دوم.
۱۰. موسوی خمینی، سید روح الله (۱۳۷۰)، *صحیفه نور*، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام.
۱۱. موسوی گیلانی، سیدرضی (۱۳۸۴)، *دکترین مهدویت*، بی جا، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام.
۱۲. نائینی، مرتضی (۱۳۸۰)، *فصل نامه انتظار موعود*، سال اول، شماره دوم.